

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ДІАЛОГОВОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Галина КОЗЛАКОВА

Наталія СУРА

Ключові слова: комп'ютерне навчання, система, якість освіти, компетентність, компетенції, іншомовний професійно спрямований діалог.

У статті розглянуто системний, компетентнісний, якісний та діалогічний підходи до формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців з ІКТ у технічному університеті. Схарактеризовано методичні особливості кожного підходу та перспективи подальших досліджень в означених напрямках.

© Козлакова Г., Сура Н., 2012

Актуальність обраної проблеми підтверджується поширенням відомих інтеграційних освітніх процесів у Європі та в усьому світі, невинним зростанням потреби у фахівцях з технічних спеціальностей, які володіють професійною іноземною мовою та спроможні вести ділові переговори, готувати технічну документацію і наукові звіти іноземною мовою, комфортно відчувати себе серед фахівців в іншомовному середовищі. Серед таких випускників технічних університетів особливе місце посідають майбутні фахівці з інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Метою цієї статті автори визначають узагальнення методичних підходів до формування якісного навчання студентів за спеціальностями, пов'язаними з ІКТ, до професійної діяльності в умовах іншомовного професійного середовища.

Система комп'ютерного навчання іноземної мови майбутніх фахівців з ІКТ за структурою має містити: технічне забезпечення (комп'ютер і пов'язані з ним прилади); відповідне системне і загальне програмне забезпечення; спеціальне навчальне забезпечення, що саме й складає методичне підґрунтя реалізації педагогічного процесу.

У перших моделях комп'ютерного навчання містилися програми, основними компонентами яких були, зазвичай, навчальні тексти за фахом, завдання й оцінні шкали, підказки для тих, хто навчається.

Внаслідок постійного ускладнення функцій комп'ютера, до навчального забезпечення починають залучати програми інтерфейсу користувачів, програми для простеження траєкторії та історії навчання конкретного студента (учня), для побудови його індивідуальної моделі навчання.

У сучасних комп'ютерних системах процес навчання іноземних мов підтримується багатьма програмами. Комплекс програм, що виконують одну або декілька навчальних функцій, називається модулем [8]. Інтелектуальні навчальні системи містять такі модулі: експертний модуль; педагогічний модуль, що забезпечує управління навчальною діяльністю; модуль студента; інтерфейс користувача [8].

Комп'ютер може виконувати роль консультанта викладача під час діагностики рівня знань учня, оцінювання навчального матеріалу, вибору методу навчання тощо.

Одним із комп'ютерних засобів для навчання іншомовної комунікації майбутніх фахівців з ІКТ у вищій технічній школі є електронний навчальний курс (ЕНК) – цілісна методична система, яка базується на використанні комп'ютерних технологій та інтернет-засобів і забезпечує навчання студентів за індивідуальними й оптимальними навчальними програмами із керуванням процесом навчання [6].

У структурі такого електронного підручника виокремлюють два рівні. Перший містить: основний теоретичний матеріал, що цілковито відповідає вимогам державного освітнього стандарту за спеціальністю; набір вправ і завдань, які допомагають набувати відповідні вміння й навички мислення; засоби керування процесом навчання; засоби підсумкового оцінювання рівня засвоєння базових знань.

Другий рівень ЕНК складають: додатковий навчальний матеріал, до якого студент може звернутися з метою поглибленого ви-

вчення окремих тем; розділи курсу, орієнтовані на розвиток професійного інтересу й творчого мислення; засоби керування навчальним процесом тощо [6].

До новітніх технологій навчання також належать інформаційно-комунікаційні технології, що стали доступними в останні десять років, а саме:

- система мультимедіа – комплекс обладнання, який дає можливість надавати користувачеві різноманітні види інформації в діалоговому режимі (текст, графіка, відео, звук, анімація);
- експертні системи, системи автоматизованого проектування;
- електронні бібліотечні каталоги, бази даних;
- локальні й глобальні (розподільні) обчислювальні мережі;
- електронна пошта – один із режимів функціонування комп'ютерних мереж, що надає користувачам (викладачам, студентам) можливість обмінюватися текстовими та графічними повідомленнями;
- система телеконференцій – технологія, що дає змогу бачити на екранах комп'ютера тексти повідомлень учасників конференції, які перебувають на відстані одне від одного;
- навчальний телекомунікаційний проєкт – спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність студентів, що організована на основі комп'ютерної телекомунікації, має спільну мету й узгоджені способи дії, спрямована на досягнення спільного результату діяльності;
- організація та проведення дистанційних занять (демонстраційна версія заняття з курсу; вступне заняття з курсу; індивідуальне заняття-консультація; дистанційна конференція електронною поштою; чат-заняття; веб-заняття; дистанційна олімпіада);
- розроблені дистанційні навчальні курси (загальні відомості про курс, дидактичне підґрунтя курсу: мета, зміст курсу, базові педагогічні технології, види й форми занять для тих, хто навчається дистанційно, система контролю, оцінки й сертифікації результатів навчання; технічні та інші засоби навчання, особливості проведення й

адміністрування курсу, види дистанційних занять) [1, 12].

Зауважимо, що різні види телекомунікаційного спілкування неспроможні повною мірою замінити (через низку психологічних і педагогічних причин) безпосереднє, «живе» спілкування «студент-викладач».

Отже, системна організація комп'ютерного навчання майбутніх фахівців з ІКТ у вищій технічній школі суттєво впливає на якість іншомовної професійної освіти, на розвиток молодшої людини, зміну пізнавальних процесів та емоційно-пізнавальної сфери. Спостерігається посилення пізнавальної мотивації студентів під час роботи з комп'ютером.

Використання новітніх ІКТ у процесі професійної підготовки з іноземної мови студентів у вищій технічній школі сприятиме самостійній навчальній діяльності й активності студентів, розвитку здатності до самоосвіти, самореалізації, самовиховання і самостійної професійної діяльності.

Перспективу подальшого вдосконалення окресленої системи іншомовної комп'ютерної освіти можна означити у таких напрямках:

- фундаменталізація освіти, що має суттєво підвищити її якість;
- випереджальний характер модернізації всієї системи вищої професійної освіти, її спрямованість на проблеми майбутньої постіндустріальної цивілізації, розвитку творчих здібностей людини;
- ширший доступ до системи вищої освіти завдяки використанню методів дистанційного навчання та самоосвіти на основі перспективних інформаційних і комунікаційних технологій.

Визначення критеріїв якості іншомовної професійної освіти

Питання забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців з ІКТ у вищій технічній школі та якості вищої освіти загалом є однією з провідних проблем менеджменту освіти. Саме якість освіти, зокрема вищої, основою якої є професійна компетентність фахівця, визначає рівень розвитку європейських і пострадянських країн, стає

стратегічною галуззю, що забезпечує їхню національну безпеку, зростання і розвиток інтелектуального потенціалу всіх верств населення.

З огляду на системність нашого дослідження, вважаємо за доцільне проаналізувати проблему забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців з ІКТ у технічних університетах на основі реалізації компетентнісного підходу.

Відповідно до основного змісту документа ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» [3] виокремимо *три критерії* освітньої діяльності, що свідчать про якість вищої освіти.

Перший критерій – якість персоналу, що визначається мірою академічної кваліфікації викладачів і наукових співробітників вищого навчального закладу (ВНЗ). Якість персоналу та якість освітніх програм у поєднанні з процесами викладання і здійснення наукових досліджень, за умови їхньої відповідності суспільному попиту, визначають академічну якість змісту навчання у ВНЗ.

Другий критерій – якість підготовки студентів [3].

Третій критерій – якість інфраструктури і «фізичного навчального середовища» ВНЗ, що охоплює всю сукупність умов їхнього функціонування.

У наш час якість освіти оцінюється за мірою опанування компетенцій [3].

Навчання, засноване на компетенціях, полягає в такому [13]:

- компетенції утворюють основу будь-якого курсу навчання;
- компетенції повідомляють тому, хто навчається, що вимагатиметься від нього надалі;
- компетенції допомагають організувати навчальний процес і послідовно розподілити навчальний матеріал;
- компетенції інформують про обсяг і види діяльності, необхідні для успішного навчання;
- компетенції становлять основу оцінювання знань студента й ефективності пропонуваного навчального курсу;

• компетенції дають змогу обмінюватися інформацією з колегами, керівниками підприємств, фірм щодо того, чого та у який спосіб необхідно навчати [13].

За компетентнісного підходу до освіти принципове значення має додаток до диплому (Diploma Supplement): перелік дисциплін, що відповідають академічній кваліфікації випускника університету, їхній обсяг та якість опанування. У цьому додатку передбачено також опис компетенцій, що відповідають академічному рівню виданого диплома.

Компетентнісний підхід – це метод моделювання результатів навчання та подання їх як норм або стандартів якості вищої освіти (система забезпечення якості) [4].

Під результатами навчання розуміють компетенції, які складають знання, розуміння й навички того, кого навчають, що визначаються й для кожного модуля навчальної програми, і для програми загалом. Створення відповідної системи заходів потребує зміни всієї парадигми вищої освіти, зокрема зміни методів навчання, процедур і критеріїв оцінювання, створення новітніх способів забезпечення якості освіти [4].

В умовах модернізації системи вищої технічної освіти постає питання: «Якими ж мають бути сучасні фахівці з інформаційно-комунікаційних технологій?»

З позицій компетентнісного підходу (забезпечення якості освіти) основним результатом є сформованість певних ключових компетентностей майбутніх фахівців з ІКТ. На нашу думку, з урахуванням вимог до випускника технічного університету, це мають бути: науково-пізнавальні компетентності (базові знання з дисциплін); інформаційні (уміння працювати з носіями інформації); комунікативні (уміння працювати в групі, аналізувати, порівнювати, подавати результати тощо); творчі (формується у процесі проблемно орієнтованого й проектно-організованого навчання) [5].

Означимо кілька особливостей розуміння ключових компетентностей майбутніх фахівців з ІКТ, що формується в технічному університеті. *По-перше*, це здатність

ефективно діяти не лише в освітній, а й в інших сферах професійної діяльності. *По-друге* – здатність діяти в ситуаціях, у яких виникає необхідність самостійного пошуку способів розв'язання проблем, оперативного ухвалення рішень і самостійного оцінювання отриманих результатів.

Володіння інформацією, способами її отримання, оброблення й використання – необхідна умова успішного входження людини до сучасного ринку праці. Саме тому інформаційна компетентність нині зареєстрована до розряду ключових, а створення умов для становлення інформаційної компетентності майбутніх фахівців з ІКТ постає одним із пріоритетних завдань вищої технічної освіти. Що ж таке інформаційна компетентність?

Інформаційна компетентність – якість особистості, що є сукупністю знань, умінь, а також ціннісного ставлення до ефективної інформаційної діяльності різних видів, використання ІКТ для розв'язання соціально значущих завдань, що виникають у реальних ситуаціях повсякденного життя людини в суспільстві [14].

Отже, компетентнісний підхід до навчання майбутніх фахівців з ІКТ є системним, міждисциплінарним, у ньому наявні особистісні та діяльнісні аспекти, прагматична й гуманістична спрямованість навчального процесу.

На основі компетентнісного підходу до організації навчального процесу у вищій технічній школі відбувається формування ключових компетентностей майбутніх фахівців з ІКТ, а саме: соціально-особистісних; економічних та організаційно-управлінських; загальнонаукових; загальнотехнічних; загальнопрофесійних; спеціальних. Названі компетенції є невід'ємними складниками діяльності майбутніх фахівців з ІКТ та одними з основних показників їхнього професіоналізму, а також необхідною умовою забезпечення якості вищої технічної освіти.

Перспективи поглиблення досліджень з цього напрямку пов'язані з детальнішим вивченням низки якостей учасників освітньої сфери діяльності: контингенту абітурієн-

тів, а потім студентів; викладацького складу; змісту освіти; якості освітнього середовища й умов організації навчання; якості педагогічних технологій; якості освітнього процесу та його ресурсного забезпечення; якості участі фахівця у виробництві товарів або послуг після закінчення ВНЗ; якості його соціокультурної діяльності в суспільстві; нарешті, якості життя самого фахівця, можливостей його подальшої самореалізації.

Можливості реалізації компетентнісного підходу в іншомовному навчанні фахівців технічних спеціальностей

Найважливішим напрямом професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з ІКТ у технічних університетах є формування навичок і вмінь професійно спрямованого діалогічного спілкування, тобто спілкування під час безпосереднього контакту з зарубіжними фахівцями.

Проте через недостатність годин, виділених на навчання іноземної мови в неможливо (технічному) ВНЗ, не завжди можливо використовувати діалог як основну форму організації навчальних занять, зокрема з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням». Але педагогічна практика засвідчує, що роль діалогу в засвоєнні мовного матеріалу є значною, а тому цей факт необхідно враховувати у процесі організації та планування навчальних занять.

Багаторічний досвід педагогічної діяльності авторів у технічних університетах уможлиблює підтвердження того, що навчання майбутніх фахівців з ІКТ іншомовного професійно спрямованого діалогічного мовлення має ґрунтуватися на таких принципах:

- поетапність (цей принцип готує студентів до побудови іншомовного вислову з виходом у спілкування спочатку в навчально-мовленнєвій ситуації, а потім у рольовій грі);
- активність і дієвість характеру навчання, комунікативність, ситуативно-тематична організація навчального процесу;
- професійна спрямованість навчання, міжпредметна координація, мотивація, міжкультурна взаємодія;

- урахування індивідуально-психологічних особливостей студентів [11].

Зорієнтовані викладачем на дотримання названих принципів, студенти зможуть продемонструвати такі вміння: 1) обирати й використовувати адекватні мовні зразки відповідно до певної ситуації; 2) вести діалог на професійні теми, працюючи в парах і групах, логічно і зв'язано вибудовуючи свій вислів; 3) слухати й чути партнера зі спілкування, розуміти його комунікативне завдання й досягати в ході спілкування комунікативної мети [11].

Рівень сформованості умінь іншомовного професійно спрямованого діалогічного мовлення майбутніх фахівців з ІКТ можливо визначати, на нашу думку, за такими критеріями:

- опанування мовних професійних знань (знання граматичних структур та лексичних одиниць професійної спрямованості);
- готовність до мовленнєвої професійної взаємодії (вміння вести діалог на основі професійно орієнтованої лексики; вміння реалізовувати свої потреби в іншомовному професійному спілкуванні за допомогою різних мовних засобів);
- готовність до творчої професійної діяльності (мотивація, пізнавальна й творча активність студентів) [11].

Формування вмінь іншомовного професійно спрямованого діалогічного мовлення майбутніх фахівців з ІКТ пропонується здійснювати за такою схемою: з використанням діалогу-зразка, на основі покрокового складання діалогу й за допомогою створення ситуацій спілкування [9].

Розглянемо методику реалізації цих трьох етапів докладніше.

Перший етап. Робота з діалогом-зразком зорієнтована на опанування студентами висловів іноземною мовою, тренування комунікативної взаємодії тих, хто спілкується, оперування мовним матеріалом у діалогічному мовленні, вміння трансформувати текст діалогу, а також на формування навичок і вмінь складання діалогу за зразком.

Роботу з діалогом-зразком можливо подати у таких вправах: прочитайте діалог за

ролями; перекладіть діалог з рідної мови на іноземну; самостійно розширте репліки в діалозі відповідно до комунікативного завдання; складіть діалог на основі теми, ситуації, ключових слів та з урахуванням певного комунікативного завдання; складіть тематичний діалог з мікродіалогів із додаванням елементів діалогічної єдності тощо [9].

Другий етап. Навчання діалогічного мовлення на основі покрокового складання діалогу зорієнтоване на формування навичок і вмій студентів конструювати діалог у різних ситуаціях з урахуванням характеру комунікативних партнерів та їхньої міжрольової взаємодії.

Покрокове складання діалогу можна подати у таких вправах: опишіть ситуацію та складіть відповідну до неї репліку спонукання; опишіть ситуацію, використовуючи готову репліку спонукання, і складіть репліки реагування певного типу (наприклад, згоди, заперечення, здивування, схвалення); складіть до цієї ж ситуації репліки спонукання та репліки іншого реагування (наприклад, відмови); розбийте діалог на мікродіалогічні єдності (спонукання – реакція) і подайте їх у самостійно вигаданих ситуаціях; складіть із різнохарактерних реплік зв'язний діалог, додаючи власні додаткові репліки тощо [9].

Третій етап. Навчання діалогічного мовлення за допомогою створення ситуацій спілкування передбачає опанування студентами навичок і вмій, потрібних для реалізації ситуацій спілкування відповідно до комунікативних завдань тих, хто спілкується, з урахуванням конкретних умов спілкування, а також з опорою на різні типи міжособистісної та міжрольової взаємодії тих, хто спілкується [9].

Ситуативно зумовлене навчання діалогічного мовлення може бути подано в різноманітних вправах, наприклад: складіть діалог на основі інформації, що повідомляється, з урахуванням ситуації та завдань спілкування; складіть діалог за прочитаним текстом; складіть серію діалогів (мікродіалогів) до типових ситуацій спілкування за

темою; складіть мікродіалоги на різні теми для одних і тих самих ситуацій спілкування; складіть різні діалоги й мікродіалоги до спілкування в умовах полілогу (дискусії, прес-конференції, телемосту) тощо [9].

На основі вищенаведеного можна констатувати, що:

- діалог розглядається як дієвий засіб засвоєння іноземної мови (мовного матеріалу) у немовному (технічному) ВНЗ;
- діалог може вважатися ефективною формою організації усього процесу професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з ІКТ у технічних університетах;
- діалог – це один із видів мовленнєвої діяльності, який майбутнім фахівцям з ІКТ необхідно опанувати задля результативного спілкування в ситуаціях, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю.

Система комп'ютерної підтримки навчального процесу на базі мовленнєвих вправ ґрунтується на засвоєнні мовленнєвого матеріалу та ситуативній актуалізації засвоєного матеріалу в професійному спілкуванні.

Перспективи подальшого дослідження цього підходу полягають у конкретизації тематики навчально-мовленнєвих ситуацій і навчальних ділових ігор, що моделюють професійне іншомовне середовище, підвищують мотивацію студентів до іншомовного спілкування й формують усвідомлення потреби використання відповідних мовленнєвих вправ, поєднання вмій іншомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення з опануванням відповідних електронних засобів спілкування.

Висновки. Різноманітність підходів до вивчення будь-якої педагогічної проблеми дає змогу розглянути різні складники, характеристики й можливості окремого підходу та сукупності їх для ефективного розв'язання виявленої проблеми. У цій статті автори розглянули системний, компетентнісний, якісний та діалогічний підходи до формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців з ІКТ у технічному університеті.

Схарактеризовано методичні особливос-

ти кожного підходу й перспективи продовження досліджень в означених напрямках. У підготовці матеріалу статті використано особистий досвід педагогічної діяльності авторів у технічних університетах: НТУУ «Київський політехнічний інститут» та Східноукраїнському національному університеті імені В. Даля. Апробація пропо-

нованих підходів у названих ВНЗ засвідчує доцільність застосування саме інтегративних моделей навчання у вдосконаленні професійної підготовки студентів, які навчаються за спеціальностями, пов'язаними з використанням і проектуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Козлакова Г. О.** Готовність до використання комп'ютерних технологій як складова професійної підготовки майбутніх фахівців / Г. О. Козлакова // Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2004. – № 26. – С. 52–60.
2. **Луговий В. І.** Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. / Ін-т вищої освіти АПН України; голов. ред. В. Андрущенко; редкол.: В. Бакіров, І. Вакарчук, В. Луговий та ін. – К. : Гнозис, 2009. – № 3. – Дод. 1. – С. 8–14. – Темат. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології».
3. Высшее образование в XXI веке. Подходы и практические меры // Всемирная конференция по высшему образованию ЮНЕСКО. – Париж, 1998. – 271 с.
4. Глоссарий: сущность компетентностного подхода [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bologna.mgimo.ru/documents>.
5. **Давыдова Л.** О показателях качества образования / Л. Давыдова // Высшее образование в России. – 2004. – № 11. – С. 92–96.
6. **Дмитриева Е. И.** О перспективах и возможностях дистанционного обучения иностранным языкам с использованием компьютерных телекоммуникационных сетей / Е. И. Дмитриева // Иностранный язык в школе. – 1997. – № 2. – С. 11–15.
7. Ерофеева Г. В. Формирование компетенций выпускника технического вуза / Г. В. Ерофеева, Е. А. Склярова // Качество образования: системы, технологии, инновации : мат. междунар. науч.-практ. конф. (Барнаул, 20 апр. 2007 г.). – Барнаул, 2007. – С. 406–408.
8. Компьютерные технологии в высшем образовании / под. ред. А. Н. Тихонова и др. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 370 с.
9. Настольная книга преподавателя иностранного языка : справ. пособие / Е. А. Маслово, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько, С. И. Петрова. – Минск : Выш. шк., 2001. – 522 с.
10. Образовательные интернет-ресурсы / А. Ю. Афонин [и др.] / под. ред. А. Н. Тихонова, А. Д. Иванникова, В. Г. Домрачева, И. В. Ретинской / ГНИИ ИТТ «Информика». – М. : Просвещение, 2004. – 287 с.

CITED LITERATURE

1. **G. Kozlakova.** Readiness to use computer technologies as a component of future experts vocational training / G. Kozlakova // Scientific notes of National Pedagogic University named after M. Dragomanov. – 2004. № 26. – P. 52–60.
2. **V. Lugovyy.** Competences and responsibilities: the conceptually-terminological discourse / V. Lugovyy // Higher education of Ukraine: theoretical and scientific-methodological magazine / Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Institute of the highest formation, head editor V. Andrushchenko; the editorial staff: V.Bakirov, I.Vakarchuk, V. Lugovyy and others – Kyiv : Gnozys, 2009. № 3. – Ad. 1. – P. 8–14. – Special issue «Higher school pedagogics: methodology, theories, technologies».
3. Higher education in the XXI century. Approaches and practical measures // World conference on higher education UNESCO. – Paris, 1998. – 271 p.
4. The Glossary: competence approach essence [web site]. – access mode: <http://www.bologna.mgimo.ru/documents>.
5. **L. Davydova.** About formation quality indexes / L. Davydova // Higher education in Russia. – 2004. – № 11. – P. 92–96.
6. **Y. Dmitrieva.** About prospects and opportunities of foreign languages remote training using computer telecommunication networks / Y. Dmitrieva // Foreign language at school. – 1997. – № 2. – P. 11–15.
7. **G. Yerofeev.** Forming of technical college graduate competences / G. Yerofeev, Y. Sklyarova // Quality of formation: systems, technologies, innovations: materials of the international research and practice conference (Barnaul, April, 20th, 2007). – Barnaul, 2007. – P. 406–408.
8. Computer technologies in higher education / edited by A. Tikhonov and others. – Moscow : Moscow State University publishing office, 1994. – 370 p.
9. The handbook of foreign language teacher: reference book / Y. Maslyko, P. Babinskaya, A. Budko, S. Petrova. – Minsk : The higher school 2001. – 522 p.
10. Educational web sites / A. Afonin [and others] / edited by A. Tikhonova, A. Ivannikova, V. Domracheva, I. Retinskaya / State Research Institute of Information Telecommunication Technologies «Informika». – Moscow : Prosveschenie, 2004. – 287 p.
11. **L. Pokushalova.** Formation of foreign vocationally-orientated competence among technical

11. **Покушалова Л. В.** Формирование иноязычной профессионально-ориентированной компетенции у студентов технического вуза / Л. В. Покушалова // Молодой ученый. – 2011. – № 3. – Т. 2. – С. 151–154.

12. Современные образовательные технологии / сост. М. А. Хайруллин, Э. Р. Аметова, М. М. Хайруллин. – Симферополь : Тарпан, 2003. – 128 с.

13. **Соловьев В. П.** Компетентностная модель выпускника / В. П. Соловьев // Высшее образование сегодня. – 2007. – № 9. – С. 76–79.

14. **Томильцев А. В.** Управление качеством образования : учеб. пособие / А. В. Томильцев. – Екатеринбург : Ин-т управления и предпринимательства, 2010. – 184 с.

15. **Тришина С. В.** Информационная компетентность как педагогическая категория [Электронный ресурс] / С. В. Тришина // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 10 сент. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm>.

college students / L. Pokushalova // Young Scientist. – 2011. – № 3. – Т. 2. – P. 151–154.

12. Modern educational technologies / composers: M. Hairuddinov, E. Ametova, M. Hairuddinov. – Simferopol: Tarpan, 2003. – 128 p.

13. **V. Solovyev.** Competence model of a graduate / V. Solovyev // Higher education nowadays. – 2007. – № 9. – P. 76–79.

14. **A. Tomiltsev.** Education quality management : study letter / A. Tomiltsev – Ekaterinburg: Institute of management and business, 2010. – 184 p.

15. **S. Trishina.** Information competence as a pedagogical category [web site] / S. Trishina // Internet magazine «Eidos». – 2005. – September, 10th. Access mode: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm>.

СТОСУЄТЬСЯ ВСІХ.
ЦІКАВО КОЖНОМУ

ВСЕ ПРО
ОСВІТУ

освітній портал
ПедПРЕСА

WWW.PEDPRESA.COM

- Важливі нормативні документи та всі аспекти освітньої політики, думки фахових освітян і позиції батьків, наукові досягнення та проблеми наукового середовища, питання здоров'я педагогів і учнів, психологія і педагогіка – **ВСЕ ЦЕ І БАГАТО ІНШОГО ВІДНИНИ ЗІБРАНО НА ОДНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ РЕСУРСІ**
- Можливість **ONLINE-ПЕРЕДПЛАТИ НА ФАХОВІ ВИДАННЯ**
- Унікальна докладна **БАЗА ВСІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ**
- Найповніша новинна стрічка подій, **ЩО СТОСУЮТЬСЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**